

Віталій Іванович Сущанський

14.11.1946 — 29.10.2016

29 жовтня 2016 року, після тривалої важкої хвороби, у м. Глівіцах (Польща) помер видатний український математик, доктор фізико-математичних наук, професор кафедри алгебри та математичної логіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, професор Інституту математики Сілезької політехніки (Польща) Віталій Іванович Сущанський.

Віталій Іванович народився 14 листопада 1946 року в селі Ходорків Попільнянського району Житомирської області, де і пройшло його дитинство. Після успішного закінчення у 1964 році середньої школи він був зарахований на механіко-математичний факультет Київського університету імені Тараса Шевченка. У цей час завідувачем кафедри алгебри та математичної логіки був її засновник, відомий математик Л.А. Калужнін, якого завжди оточувала здібна студентська молодь, серед якої був і Віталій Сущанський.

У 1969 році Віталій Іванович з відзнакою закінчив механіко-математичний факультет та вступив до аспірантури при кафедрі алгебри та математичної логіки, де займався науково-дослідницькою роботою під керівництвом Л.А. Калужніна. У лютому 1972 року В.І. Сущанський захистив кандидатську дисертацію за темою "Вінцеві добутки елементарних абелевих груп та їх застосування". Докторську дисертацію за спеціальністю "алгебра, теорія чисел та математична логіка" за темою "Вінцеві добутки, ізометрії напівскінченних метрик Бера і резидуально скінченні групи" було захищено у березні 1991 року у Ленінградському відділенні Інституту математики АН СРСР імені В.А. Стеклова.

У 1971–2004 роках Віталій Іванович Сущанський працює на кафедрі алгебри та математичної логіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка, пройшовши шлях від асистента до професора та її завідувача (1998–2004). Протягом цього періоду все його життя та енергія були спрямовані на наукову роботу з обдарованими студентами. Серед них В. Некрашевич, А. Олійник, Я. Лавренюк, Ю. Леонов, Є. Бондаренко, Д. Савчук та багато інших. Підготувавши собі достойну зміну, В.І. Сущанський, на запрошення адміністрації Сілезької політехніки (м. Глівіци, Польща), у 2004 році стає звичайним професором Інституту математики, а пізніше керівником відділу алгебри цього навчального закладу.

Віталій Іванович проводив величезну організаційно-наукову роботу. Був постійним членом програмних комітетів та одним з організаторів міжнародних алгебраїчних конференцій в Україні. Ним було організовано семінар з теорії груп у Київському університеті, який досі є одним з найбільш важливих координаційних центрів теорії груп в Україні. Йому належить ідея організувати Київський науковий алгебраїчний семінар "Під кінець року", щоб українські алгебраїсти, що працюють за кордоном, могли на різдвяні канікули приїхати та зробити доповідь про свої наукові досягнення. Впродовж багатьох років Віталій Іванович був членом спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій з алгебри і дискретної математики у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, спочатку як вчений секретар, а після захисту докторської дисертації певний час головою ради, членом редколегій журналів "Алгебра та дискретна математика", "Математичні студії", "Карпатські математичні публікації", головним редактором єдиного в Україні математичного науково-популярного журналу "У світі математики", членом Київського та Польського математичних товариств.

Широта та різносторонність інтересів В.І. Сущанського та його наукова мобільність вражали. Він одночасно проводив спільні алгебраїчні дослідження у різних напрямках як із українськими так і зарубіжними математиками. Ним видано понад 150 наукових робіт майже із сорока зарубіжними авторами, під його керівництвом захищено 27 кандидатських дисертацій в Україні та 5 у Польщі і 5 докторських дисертацій. Віталій Іванович візитував у багатьох закордонних університетах: у Фрайбурзькому університеті (1998, Німеччина), Манітобському університеті (1999, Канада), університеті Бразилії (2000), Упсали (2003, Швеція), Техаському А&М університеті (2006, США). Серед грантів та нагород Віталія Івановича INTAS Award (1994–1998), Research and Conference Grant, J. Soros Foundation (1994), J. Soros Professorship (1995–1996), Research Grant DAAD (1998), нагорода ректора Сілезької політехніки за наукові досягнення.

У працях В.І. Сущанського (разом з професором Л.А. Калужніним) отримали подальший розвиток дослідження будови вінцевих добутоків груп, систематично вивчалися операції на групах підстановок. Віталій Іванович застосував вінцеві добутки за нескінченними послідовностями груп підстановок для побудови нових прикладів груп бернсайдівського типу — нескінченних періодичних груп зі скінченним числом твірних, розв'язав за допомогою оригінальних конструкцій відомі проблеми теорії факторизованих груп, разом зі своїми учнями отримав низку важливих результатів про будову груп автоморфізмів дерев, заклав основи теорії груп та напівгруп автоматних перетворень, дослідив класи спряженості в групах автоморфізмів різних типів дерев, описав нормальну будову груп автоморфізмів шарово-однорідних дерев, охарактеризував широкі класи підгруп бернсайдівського типу в групах автоморфізмів однорідного кореневого дерева. У працях

з Р.І. Григорчуком і В.В. Некрашевичем розвинув теорію скінченно-автоматних груп перетворень як для випадку синхронних автоматів типу Мілі та Мура, так і для випадку асинхронних автоматів. У спільних роботах з Р.І. Григорчуком, Ю.Г. Леоновим і В.В. Некрашевичем побудував теорію унітрикутних зображень самоподібних груп і пов'язав її з теорією підстановочних динамічних систем. Разом зі своїми учнями А.Бер, Я.Шашковським, Ю.Лещенко вивчав групи, що занурюються у групи автоморфізмів дерев та їх силовські підгрупи. Разом з В.В. Некрашевичем і П.Гавроном описав класи спряженості основних груп автоморфізмів дерев. Разом з А.С. Олійником побудував приклади вільних груп нескінченних унітрикутних матриць. Це далеко неповний перелік наукового доробку Сущанського Віталія Івановича. Не забував Віталій Іванович і про школярів. Ним було написано чимало науково-популярних статей спеціально для журналу "У світі математики".

Світла пам'ять про Віталія Івановича як скромну, високо інтелігентну, чуйну людину, здатну завжди прийти на допомогу, назавжди залишиться в наших серцях.

Артемович О.Д., Безущак О.О., Гаврилків В.М., Григорчук Р.І., Гой Т.П., Дрозд Ю.А., Загороднюк А.В., Зарічний М.М., Заторський Р.А., Кириченко В.В., Малицька Г.П., Никифорчин О.Р., Олійник А.С., Олійник Б.В., Петравчук А.П., Петричкович В.М., Пилипів В.М., Сікора В.С., Скасків О.Б., Філевич П.М., Черевко І.М., Шарин С.В.